

Større leiker i “urskogen” - men ikke mer fugl

Av Jørund Rolstad, Per Wegge, Andrey V. Sivkov, Olav Hjeljord og Ken Olaf Storaunet

Vårens vakreste eventyr er igang - storfugl og orrfugl samles på leikene for å imponere ”damene”. Mange lurer på hvor de kan finne leikene, og skogbruket prøver å ta hensyn til de som allerede er kjent. Men hva er det som bestemmer leikenes størrelse og fordeling i terrenget?

For å finne ut av dette har vi kartlagt tiur- og orreleiker i Skogsfuglprosjektet på Varaldskogen (72 km²) siden 1979. Men siden dette er et ganske intensivt drevet skogområde ville vi sammenligne med ”urskog”. Det fant vi i Pinega skogreservat i Archangelsk i nordvest Russland; 515 km² med så godt som urørt skog ble fredet i 1974.

Vårens vakreste eventyr. Tiurspill en kjølig vårmorgen. © Foto: Svein Grønvald

Storfugl og orrfugl ”deler” terrenget

Tiurleikene lå ganske regulært fordelt i den eldre skogen. Leikene var større enn på Varaldskogen, men fordi de lå lengre fra hverandre var totalbestanden av tiur omtrent den samme (ca. 1 spillende tiur pr. km²). Orreleikene derimot var mer klumpvis fordelt i tilknytning til store myrer, gjerne omgitt av ungskog som hadde kommet opp etter store skogbranner. Også disse var større enn på Varaldskogen. I Pinega's urskog var imidlertid store arealer helt tomme for orrfugl og totalbestanden (0,6 pr. km²) var

bare en fjerdedel av hva den var på Varaldskogen (2,2 pr. km²). På grunn av det mer mosaikk-pregete landskapet på Varaldskogen var de mindre tiur- og orreleikene mer blandet om hverandre.

Tiuren er en ”særing” mens orrene ”henger sammen”

Når tiuren ikke sloss med de andre gutta på leiken er han en einstøing som trekker seg tilbake i et avgrenset område utenfor leiken på dagtid. Disse dagområdene overlapper lite, og det medfører at store leiker

RETURADRESSE:

Skog og landskap,
Postboks 115,
1431 Ås

B

NORGE

P.P.

www.skogoglandskap.no, tlf: 64 94 80 00, Redaktør: Camilla Baumann, Produksjon: Svein Grønvold, Grønvolds Bildebyrå, Trykk: Follotrykk AS 2010, Opplag 3000

Orreleik på rimfrosset myr. © Foto: Svein Grønvold

legger beslag på mye terreng og det blir lengre til neste leik. Orrhanene sloss like mye på leiken, men når de ikke gidder å sloss mer henger de sammen i større og mindre flokker i nærområdet rundt leiken. Orrhanene trenger derfor mindre plass, og i snitt er det halvparten så langt mellom orreleikene som det er mellom tiurleikene.

Ikke mer orrfugl og storfugl i urskogen

Skogbruket blir ofte beskyldt for å være en trussel for skogsfuglen. Det var derfor litt overraskende at det ikke var mer orrfugl og storfugl i Pinega's urskog. At storfuglbestanden har holdt seg så godt på Varaldskogen skyldes at den nye ungskogen har vokst seg til og at blåbærlýngen stedvis har kommet tilbake etter hogst. Flere nye tiurleiker er nå etablert i 30-50 år gamle furuforyngelser. Storfugl-kullene trives også ganske bra i blåbær-rik "kulturskog". Storfuglen er tydeligvis ikke så avhengig av gammelskog

som vi tidligere antok. I Pinega drives det ikke skogbruk, og det er de store skogbrannene som der skaper åpne flater og løvsuksesjoner. Det er nå over 40 år siden siste brann, og skogen er i ferd med å "vokse fra" orrhanene. De store myrkompleksene bidrar imidlertid til å holde orrfuglbestanden på et visst nivå.

Trenger vi store leiker?

Forskjellen mellom Varaldskogen og Pinega ligger altså først og fremst i at de store leikene uteblir på Varaldskogen. Flatehogst har bidratt til dette; en stor tiurleik på Varaldskogen ble "hogd i filler" på 1980-tallet. I løpet av noen år dukket det opp 5 små leiker i naboterrenget rundt. Totalt antall spillende tiur var det samme, men fra å være samlet på en stor leik spilte de spredt enkelt- og parvis etter hogst. Myrene på Varaldskogen er også små og spredt, noe som bidrar til mange små orreleiker. Men

gjør dette noe, i og med at bestandene holder seg bra? Skogsfugleikene er spesielle i den forstand at hønene oftest velger seg ut en tiur eller orrhane å parre seg med. Med mange små leiker må hønene kanskje ta til takke med en "middelmådig" hane, eller de må fly fra leik til leik for å finne den rette.

Kontakt forfatterne:

Jorund.Rolstad@skogoglandskap.no

Ken.Storaunet@skogoglandskap.no

Per.Wegge@umb.no

Olav.Hjeljord@umb.no

Sivkov2@atnet.ru